

گزارش طرح تحقیقاتی

بررسی نظرات برنامه‌ریزان، مسئولان نواحی و فرماندهان در باره تجهیز گردانهای عاشورا و الزهرا(س)*

مجری: دکتر محمدعلی هرمزی‌زاده

فصلنامه مطالعات بسیج، سال هشتم، شماره ۲۷ و ۲۸، تابستان و پاییز ۱۳۸۴

بیان مسئله

گسترش توطئه‌های دشمنان در عمق پدیده‌ها و ارزشها و دستاوردهای انقلاب اسلامی و توسعه کمی عملیاتهای برنامه‌ریزی شده علیه نظام جمهوری اسلامی ایران ایجاب می‌کند سازمانهای حافظ دستاوردهای انقلاب و در رأس آن بسیج، از آمادگی کامل برخوردار باشند. در این رابطه لازم است زیر ساختهای واکنش سریع به تهاجم و برنامه‌های دشمن ایجاد و یا تقویت شوند. فلسفه وجودی گردانهای عاشورا و الزهرا(س) در همین رابطه است. بنابراین ایجاد و تقویت آمادگی این برنامه در اولویتهای آماری و عملیاتی نیروی مقاومت بسیج قرار دارد. گردانهای عاشورا و الزهرا(س) اولین رده مواجهه بسیجیان سازماندهی شده با دشمنان است. سیاست حوزه و پایگاه محوری نیروی مقاومت بسیج در این رابطه ایجاب می‌کند فرایند تأمین گردانهای عاشورا و الزهرا(س) به گونه‌ای طراحی شود تا در اسرع وقت نیازمندیهای عملیاتی آن برطرف گردد. تجهیز گردانها در مواقع عادی و اجرایی وظیفه‌ای سنگین است که از طریق سلسله مراتب سازمانی اجرا می‌شود. لذا روا نبودن این فرایند در

* این طرح در مرکز سنجش افکار سازمان تحقیقات و مطالعات بسیج اجرا شده است.

اجرای مأموریت‌های عملیاتی گردانها بسیار مؤثر خواهد بود. به همین منظور بررسی اثربخشی برنامه تجهیز گردانها در دستورکار قرار گرفته است.

در این تحقیق با توجه به اهداف ذیل به بررسی اثربخشی برنامه تجهیز گردانهای عاشورا و الزهرا(س) پرداخته است:

- رفع کمبودها و نواقص و نیازمندیهای اقلام سازمانی در گردانهای عاشورا و الزهرا(س)؛
- تقویت آمادگی دفاع نظامی گردانهای عاشورا و الزهرا(س)؛
- افزایش قابلیت و توانایی جهت مقابله با حوادث غیرمترقبه و دفاع غیرنظامی؛
- تقویت انگیزه حضور بسیجیان در گردانهای عاشورا و الزهرا(س)؛
- افزایش قدرت واکنش سریع و به موقع گردانهای عاشورا و الزهرا(س).

روش تحقیق

این تحقیق از نوع نظرسنجی است. ابزار سنجش در این تحقیق، پرسشنامه بوده و از طریق تحقیقات مقدماتی که در این زمینه انجام گردید، تهیه و برای سنجش اعتبار آن از نظرات کارشناسان و محققان استفاده و پرسشنامه نهایی تهیه و اجرا شده است. کلیه مسئولان نواحی، فرماندهان گردانها و برنامه‌ریزان طرح تجهیز گردانهای عاشورا و الزهرا(س) به عنوان جامعه آماری مورد سنجش قرار گرفتند و کلیه مناطق جزء نمونه آماری این تحقیق بودند. در مرحله دوم، تعیین شهرستانها و نواحی نمونه‌گیری صورت گرفت و از هر منطقه دو شهرستان یا ناحیه به صورت تصادفی انتخاب شدند. در مرحله سوم با تعیین تعداد و جامعه آماری و تهیه فهرست، افراد نمونه انتخاب و با آنها مصاحبه صورت گرفت. تعداد حجم نمونه برنامه‌ریزان، ۱۹۰ نفر و پرسشنامه‌های تکمیلی در این بخش ۱۶۸ عدد بوده است. در بخش مسئولان، ۹۰ نفر تعیین شدند که پرسشنامه تکمیل شده در این بخش ۷۹ عدد بوده است.

در بخش فرماندهان گردانها، کلیه افراد مزبور در شهرهای نمونه مورد ارزیابی قرار گرفتند. در این بخش از ۱۸۰ پرسشنامه توزیع شده، ۵۳۵ عدد تکمیل گردید. گردآوری اطلاعات با استفاده از پرسشگران با تجربه صورت گرفت. پس از گردآوری اطلاعات همه پرسشنامه‌های پر شده به دقت، کنترل و خطاهای احتمالی تصحیح شد. آنگاه تک تک سؤالات باز، استخراج و کدگذاری و پس از مطالعه دقیق پاسخها توسط محقق

با توجه به اهداف تحقیق مجدداً کدگذاری شدند. سپس، ورود اطلاعات و داده‌ها به رایانه انجام شد و پس از آن، پردازش و تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها با استفاده از برنامه SPSS صورت گرفت. برای توصیف تحقیق از جداول فراوانی و درصدها و آماری توصیفی (مانند درصد ستونی) و برای بخش تحلیلی از آزمون آماری (کای اسکویر) استفاده شده است.

نتایج تحقیق

هر نهاد یا سازمانی برای نیل به اهداف مشخص بنیان نهاده می‌شود و برای دستیابی به اهداف سازمانی موردنظر، به امکانات و تشکیلات متناسب با شرح وظایف خود نیاز دارد. تشکیلات شامل نیروهای انسانی و مدیریت است که بدنه اصلی سازمان یا نهاد را دربرمی‌گیرد. این بدنه برای انجام موفقیت‌آمیز وظایف محوله به امکانات و تجهیزات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری نیاز دارد. مبرزترین نیروهای انسانی و مجرب‌ترین مدیران اگر از امکانات مادی و وسایل و تجهیزات مناسب برخوردار نباشند، در نیل به اهداف خود با مشکل مواجه می‌شوند. استفاده از امکانات و تجهیزات در سازمان مرحله‌ای دارد که عبارتند از: تأمین، توزیع و مصرف.

بسیج نیز از نهادهایی است که با اهداف متعالی تشکیل شده است؛ لذا از نظر تشکیلاتی از موارد فوق مستثنی نیست. بررسی و ارزیابی مراحل فوق که عامل مهمی در فعالیت موفقیت‌آمیز بسیج و زیرمجموعه‌های آن است می‌تواند برای شناسایی مشکلات و رفع موانع دریافت امکانات و تجهیزات راهگشا باشد. تأمین تجهیزات هزینه‌بر و نیازمند بودجه است. تمامی پاسخگویان به پرسشهای این تحقیق به کمبود بودجه به عنوان مشکل خود اشاره کرده‌اند، اما به نظر می‌رسد کمبود بودجه مسئله اصلی آنان نباشد؛ چرا که تأمین بودجه از طرق مختلف قابل جبران است و می‌توان دامنه فعالیتها را با میزان بودجه، تنظیم و هماهنگ کرد. بر مبنای یافته‌های به دست آمده این تحقیق مسئله اصلی در دسترسی به تجهیزات، مسئله توزیع است. متناسب نبودن توزیع تجهیزات با ظرفیت نیروی انسانی گردانها و گستره و سطح فعالیتهای آنها، وجود تبعیض در توزیع، تأخیر در دریافت اقلام و امکانات و عدم نظارت در توزیع، مهم‌ترین مشکلات گردانها در دریافت اقلام و امکانات هستند.

مدیریت فیزیکی از مباحث جدی در راه دستیابی به امکانات و تجهیزات است که

می تواند واجد جنبه های مثبت یا منفی باشد. به همان میزان که مدیریت صحیح می تواند تأمین، توزیع و حتی مصرف تجهیزات را به سوی نهایت بهره وری سوق دهد، سوء مدیریت می تواند باعث اسراف، تبذیر، اتلاف و نارسایی تجهیزات شود. از دیگر موانع دستیابی به امکانات و تجهیزات؛ مشکلات اداری، کاغذبازی، قوانین محدودکننده، اختیارات محدود مسئولان گردانها در تأمین تجهیزات و ناهماهنگی مسئولان اداری با فعالیتهای گردانهاست. این مشکلات به برنامه ریزی بومی برمی گردد که بازنگری در برنامه ها، در رفع این معضل راهگشاست.

پیشنهادها:

برای نیل به اهداف متعالی بسیج به طور عام و گردانهای عاشورا و الزهرا(س) به طور خاص، برنامه ریزی درازمدت و کوتاه مدت ضروری است. این برنامه ریزی باید بر مبنای تحقیقاتی در زمینه های ذیل انجام گیرد.

۱- شناسایی دقیق ویژگیهای نیروی انسانی موجود در گردانها از نظر جنس، سن، تحصیلات، مسئولیت، تخصص و ...؛

۲- شناسایی امکانات، تجهیزات و اقلام موجود (امکانسنجی)؛

۳- شناسایی ظرفیتهای بالقوه قابل دسترسی از نظر نیروی انسانی و امکانات؛

۴- شناسایی دقیق منابع تأمین بودجه برای تجهیز گردانها.

پس از دستیابی به اطلاعات فوق که باید بسیار دقیق باشد، موارد کمبود و نقص یا فقدان شناسایی و با توجه به شرح وظایف گردانها، وضعیت مطلوب ترسیم می شود. پس از ترسیم وضعیت مطلوب فعالیت گردانها، مدیریت مناسب و صحیح می تواند آن را محقق سازد. اعمال مدیریت در محورهای ذیل ضروری است:

۱- نظارت دقیق بر انتخاب نیروی انسانی جدید و رفع کمبود در این زمینه از نظر تواناییها، استعدادها، قابلیتها و ...؛

۲- نظارت بر تأمین تجهیزات و اقلام مورد نیاز گردانها؛

۳- نظارت بر توزیع تجهیزات و اقلام؛

۴- پیگیری و نظارت بر عملکرد گردانها از جهت نتایج فعالیتها با توجه به امکانات دریافتی؛

۵- برخورد جدی و رسمی با مواردی که امکانات اتلاف شده است؛

- ۶- ایجاد انگیزه در میان نیروهای انسانی و گردانها از طریق تشویق افراد و گروههای فعال، کوشا، دلسوز و موفق (در نیل به اهداف)؛
 - ۷- جلب همکاری مدیران ادارات با نیروهای بسیج از طریق برگزاری جلسات توجیهی و نشستهای مستمر؛
 - ۸- برگزاری کلاسهای آموزشی در زمینه‌های مورد نیاز و توجه به ارزشیابیهای نهایی؛
 - ۹- جلوگیری از هرگونه فعالیت موازی و ناهماهنگ با اهداف و شرح وظایف گردانها؛
 - ۱۰- تفویض بخشی از اختیارات به فرماندهان و مسئولین نواحی، البته در راستای اهداف تعیین شده به منظور تسریع امور؛
 - ۱۱- معرفی فعالیتهای گردانهای عاشورا و الزهر(س) به سایر مردم از طریق تبلیغات به منظور جذب اعضای جدید و همچنین جلب مشارکت سایر مسئولان.
- در عصر ارتباطات برای رسیدن سریع‌تر و مطلوب‌تر به اهداف (در هر زمینه‌ای)، نیازمند اطلاعات هستیم. در زمینه فعالیتهای گردانهای عاشورا نیز دستیابی به اطلاعات ذیل ضروری است:
- ۱- تجارب نیروهای با سابقه و مجرب؛
 - ۲- تجارب سایر کشورهای جهان در زمینه فعالیت گروههای خدماتی، سازمانهای غیردولتی و انجمنهای مذهبی و سایر مواردی که به نوعی با تشکیلات این گردانها شباهت دارند؛
 - ۳- تجارب نهادها یا گروههای داخل کشور که شباهتی با فعالیتها یا ترکیب تشکیلاتی گردانها دارند؛
 - ۴- استفاده از نظر صاحبان‌نظران و متخصصان زمینه‌های علمی مرتبط با نوع فعالیت این گردانها (مثل نظامی، حوادث غیرمترقبه، ورزشی، روانشناسی و مذهبی و دینی). در نهایت با ارتقای معنویت و امید در نیروها و مسئولان می‌توان شاهد تعظیم ارزشها به دست فعالان صحنه‌های تلاش و دفاع بود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی